B A O U

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
(ગુજરાત સરકાર દ્વારા સ્થાપિત)
"જ્યોર્તિમય" પરિસર,
શ્રી બાલાજી મંદિરની સામે, સરખેજ-ગાંધીનગર હાઈવે,
છારોડી, અમદાવાદ-382 481
E-mail: feedback@baou.edu.in
Website : www.baou.edu.in

સત્રીયકાર્ય ઓગષ્ટ – 2017

અનુસ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ

પાઠયક્રમ

MSO

દ્વિતીય વર્ષ

સમાજશાસ્ત્રીય સિધ્ધાંતો ભાગ-૨ :- MSO – 05

નગર સમાજશાસ્ત્ર :- MSO – 06

પર્યાવરણનું સમાજશાસ્ત્ર :- MSO – 07

પ્રાદેશિક સમાજશાસ્ત્ર/ક્રિયાનું સમાજશાસ્ત્ર :-MSO – 08

અભ્યાસકેન્દ્રને સોંપવાની છેલ્લી તારીખ 28/02/2018

પ્રિય વિદ્યાર્થી મિત્ર,

એમ.એ.અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ મેળવવા બદલ આપને અમારા વતી ખૂબ ખૂબ અભિનંદન. આપ દૂરવર્તી શિક્ષણમાં અભ્યાસ કરી રહ્યા છો જેમાં આપની ઉપર અધ્યાપકનું કોઈ અંકુશ નથી. આ પધ્ધતિમાં આપને સ્વંય અનુશાસન અપનાવવું જરૂરી છે. આપને આપના વિષયની ક્રેડીટ અનુસાર આ વિષયમાં દૈનિક 4 કલાક સમય ફાળવવો આવશ્યક છે.

સ્વાધ્યાયકાર્યનું ફોર્મેટ એ આપની સત્રાંત પરીક્ષાના ફોર્મેટ પ્રમાણે જ રાખવામાં આવેલ છે, જેથી અમારી પરીક્ષાની તૈયારી અર્થે યોગ્ય સમજ માટે સ્વાધ્યાયકાર્ય ખૂબ ઉપયોગી છે. સ્વાધ્યાયકાર્યોમાં પૂછવામાં આવેલ પ્રશ્નોના જવાબ આપને મળેલી અભ્યાસ-સામગ્રીમાંથી સીધા જ કોપી કરવાના નથી, આપ જે વાંચન કરો છો, જે સમજો છો, તે આપની પોતાની ભાષામાં લખવાનું રહેશે.

સ્વાધ્યાયકાર્યનું પુનઃમૂલ્યાંકન થતું નથી જો કોઈ વિષયના સ્વાધ્યાયકાર્યમાં ઓછા ગુણ હોય તા ફરીથી લખેલું સ્વાધ્યાયકાર્ય સ્વિકારવામાં આવશે નહીં. જેથી આપ પ્રથમ વખતે જ વ્યવસ્થિત જવાબો લખી જમા કરાવશો. જેથી સારામાં સારા ગુણ મેળવી શકશો અને ઉત્તમ પરિણામ પ્રાપ્ત કરી શકશો.

ખૂબ ખૂબ શુભકામનાઓ સહ,

સ્વાધ્યાયકાર્ય વિભાગ

<u>અગત્યની સૂચનાઓ</u>

- **સ્વાધ્યાયકાર્ય જમા કરાવવાની છેલ્લી તારીખઃ 28/02/2018 છે, તો આ સમય મર્યાદામાં આપે સ્વાધ્યાયકાર્ય લખી જમા કરાવવું જરૂરી છે.**
- **સ્વાધ્યાયકાર્ય જમા કરાવતી વખતે તેની રસીદ લેવી ફરજીયાત છે. જેથી ભવિષ્યમાં સ્વાધ્યાયકાર્યને લગતી કોઈ પૂછપરછ કરવી હોય તેના ઉકેલમાં રસીદ રજૂ કરી શકાય.**
- **તમારા ચેક થઈ ગયેલા સ્વાધ્યાયકાર્ય તમારી સત્રાંત પરીક્ષા પહેલા જ કેન્દ્ર પર રસીદ બતાવી પરત લેવા જેથી પરીક્ષાના વાંચન અર્થે પણ તેને ઉપયોગમાં લઈ શકાય.**
- **એમ.એ. અભ્યાસક્રમના સ્વાધ્યાયકાર્યમાં પાસ થવા માટે 40 ગુણ લાવવા જરૂરી છે, જો તેનાથી ઓછા ગુણ હોય તો તે સ્વાધ્યાયકાર્યમાં વિદ્યાર્થી નપાસ માનવામાં આવશે, અને તે સ્વાધ્યાયકાર્ય નવા સત્રનું મેળવીને ફરીથી લખવાનું રહેશે.**
- **સ્વાધ્યાયકાર્યના ગુણ વગર ફાઈનલ માર્કશીટ મેળવી શકાશે નહીં.**
- **લખેલા સ્વાધ્યાયકાર્ય જમા કરાવતી વખતે તેની સાથે સ્વાધ્યાયકાર્યનું પ્રશ્નપત્ર ફરજીયાત જોડવું.**
- **આ પછીનું પેજ વિદ્યાર્થીએ પ્રિન્ટ કાઢી તેમાં માંગેલ માહિતી ભરી લખેલા સ્વાધ્યાયકાર્યના પ્રથમ પેજ ઉપર લગાવવું.**

ડૉ.બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
અમદાવાદ

અભ્યાસક્રમનું નામ : એમ.એ.-પાર્ટ-૨

પાઠયક્રમ : ____________________

નોંધણીનંબર : ____________________

નામ : ____________________

સરનામું : ____________________

____

____

મોબાઈલ નંબર : ____________________

ઈ-મેઈલ : ____________________

અભ્યાસકેન્દ્રનું નામ : ____________________

અભ્યાસકેન્દ્ર કોડ નં. : ____________________

વિદ્યાર્થીની સહી :____________________

તારીખ : ____________________

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
અમદાવાદ
અભ્યાસક્રમ : એમ.એ.દ્વિતીયવર્ષ
પાઠયક્રમ :સમાજશાસ્ત્રીય સિધ્ધાંતો ભાગ-૨

સત્રીયકાર્ય : ઓગષ્ટ- 2017

કુલ ગુણ-100 *ઉત્તીર્ણ થવાનું ધોરણ*- 40 *ગુણ*

વિભાગ-ક વિવરણાત્મક શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1500 શબ્દોમાં આપો. (2×20=40)

પ્ર.૧ ઉત્ક્રાંતિના સિદ્ધાંતની પૃષ્ઠભૂમિ સમજાવી પ્રશિષ્ટ ઉત્ક્રાંતિવાદીઓની માન્યતાઓ વિશે મુદ્દાસર સમજાવો.

અથવા

પ્ર.૧ ઉત્ક્રાંતિના સિદ્ધાંતની પૃષ્ઠભૂમિ સમજાવી વિનિમયની સમજૂતી આપતા વિધાનો વિશે વિસ્તારથી લખો.

પ્ર.૨ સામાજિક વિનિમયના સિદ્ધાંતનો જ્યોર્જ સી. હોમન્સ, માર્સલમોસ અને લેવિ સ્ટ્રોસના પ્રદાન વિશે મુદ્દાસર સમજાવો.

અથવા

પ્ર.૨ ચાર્લ્સ ડાર્વિનનો ઉત્ક્રાંતિવાદ વિશે સમજાવી પ્રસરણવાદ વિશે વિસ્તારથી સમજાવો.

વિભાગ-ખ મધ્યમ શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1000 શબ્દોમાં આપો.(ગમે તે બે) (2×15=30)

પ્ર.૧ સમાજશાસ્ત્રમાં નવઉત્ક્રાંતિવાદ વિશે સમજાવી સામાજિક વિભેદીકરણ વિશે વિસ્તારથી સમજાવો.

અથવા

પ્ર.૧ લેવિસ્ટ્રોસનું લેખનકાર્ય વિશે વર્ણન કરી, લેવિસ્ટ્રોસની રચનાતંત્રની વિભાવનાઓ વિશે મુદ્દાસર લખો.

પ્ર.૨ જ્ઞાનના સમાજશાસ્ત્રની વિભાવના સમજાવી જ્ઞાનના સમાજશાસ્ત્રમાં દુર્ખિમનું પ્રદાન સમજાવો.

અથવા

પ્ર.૨ ફ્રેંકફર્ટ વિચારશાખાની ઐતિહાસિક ભૂમિકા વિશે લખી ફ્રેંકફર્ટ વિચારશાખાના તબક્કાઓ વિશે મુદ્દાસર સમજાવો.

વિભાગ-ગ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.(ગમે તે ચાર) (4×5=20)

(૧) રચનાતંત્રવાદમાં જિનજેક્સ રૂસોના વિચારો વિશે ટૂંકમાં લખો.

(૨) રચનાતંત્રવાદમાં સંસ્કૃતિ અને ટોટેમવાદ વિશે ટૂંકમાં લખો.

(૩) સામાજિક વિનિમયના સિદ્ધાંતમાં પિટર એમ. બ્લાઉના વિચારો વિશે ટૂંકમાં લખો.

(૪) વિનીમય અને સત્તાના સ્વરૂપ વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.

(૫) મૂડીવાદી અને એકહથ્થુ સત્તાવાદી રાજ્ય વિશે ટૂંકમાં લખો.

વિભાગ- (ઘ) નીચેના વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે સમજાવો. (1×10=10)

(૧) "સમાજ પરિવર્તનશીલ અને ક્રિયાશીલ છે." – આ વિધાન એરિસ્ટોટલનું નથી.

(૨) 'Primitive Culture' (1871) નામનું પુસ્તક ઈ.બી.ટાયલરે લખ્યું છે.

(૩) પ્રાકૃતિક વિજ્ઞાન સામાજિક માનવશાસ્ત્ર ની શાખા છે, એમ રેડક્લિફ બ્રાઉન માને છે.

(૪) વેલ્દિમર પ્રોપ રશિયન સ્વરૂપવાદી પરંપરાના પ્રણેતા છે.

(૫) સમાજ ત્રિમુખી સંક્રાંતિ ઉભી કરે છે એમ જિન જેક્સ રૂસો માને છે.

(૬) ઓગણીસમી સદીમાં માનવશાસ્ત્રીઓ કાલ્પનિક કથાને મિથ્યા વિજ્ઞાન તરીકે માનતા ન હતા.

(૭) લેવી સ્ટ્રોસ આદિમ સમાજો જંગલી અને ઓછા બુદ્ધિશાળી છે એ માન્યતાનો અસ્વીકાર કરે છે.

(૮) ફ્રેંકફર્ટ વિચારશાખાનો જર્મનીમાં ઉદ્ભવ થયો.

(૯) ધી ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સોશ્યિલ રિસર્ચ ફ્રેંકફર્ટ વિચારશાખાનું કેન્દ્ર નથી.

(૧૦) કાર્લ ગૃયનબર્ગ ફ્રેંકફર્ટ વિચારશાખા માટેની સંસ્થાના પ્રથમ નિયામક બન્યા હતા.

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
અમદાવાદ
અભ્યાસક્રમ : એમ.એ.દ્વિતીયવર્ષ
પાઠયક્રમ : નગર સમાજશાસ્ત્ર

સત્રીયકાર્ય : ઓગષ્ટ- 2017

કુલ ગુણ-100 | *ઉત્તીર્ણ થવાનું ધોરણ*- 40 *ગુણ*

વિભાગ-ક **વિવરણાત્મક શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1500 શબ્દોમાં આપો.** (2×20=40)

1 *નગર સમાજશાસ્ત્રની વ્યાખ્યા આપી નગરસમાજશાસ્ત્રનું વિષયવસ્તુ સમજાવો.*

અથવા

લૂઈ વર્થનો નગરીય જીવનશૈલીનો સિદ્ધાંત સમજાવો.

2 *નગર સમુદાયની વ્યાખ્યા આપી નગર સમુદાયના લક્ષણો વર્ણવો.*

અથવા

નગર સમુદાયની સામાજિક સમસ્યાઓ ઉદાહરણ સહિત વર્ણવો.

વિભાગ-ખ **મધ્યમ શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1000 શબ્દોમાં આપો.(ગમે તે બે)** (2×15=30)

1 *નગર સમુદાયના સમાજજીવનના આધારે તેનું વર્ગીકરણ કરો.*

2 *સ્થળાંતર માટેના જવાબદાર કારણો જણાવો.*

3 *નગર સમુદાયમાં સામાજિક નિયંત્રણની સંસ્થાઓ વર્ણવો.*

4 *નગરોમાં રહેઠાણના પ્રશ્નને ઉકેલવા માટેના સૂચનો વર્ણવો.*

વિભાગ-ગ **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.(ગમે તે બે)** (2×5=10)

1 *ઔદ્યોગિક વિકાસના આધારે નગરનું વર્ગીકરણ વર્ણવો.*

2 *નગરીય કુટુંબમાં સભ્યોની કૌટુંબિક ભૂમિકા વર્ણવો.*

3 *જ્ઞાતિ વ્યવસ્થાનું પરિવર્તિત સ્વરૂપ વર્ણવો.*

4 *નગર સમુદાયમાં વર્ણવ્યવસ્થા વર્ણવો.*

5 *પરિસ્થિતિ શાસ્ત્રીય અભિગમની ચર્ચા કરો.*

વિભાગ-ઘ **ખાલીજગ્યા પુરો (ગમે તે દશ)** (2×10=20)

1 ___________*નગર અને નગર જીવનનો પદ્ધતિસરનો અભ્યાસ કરતું શાસ્ત્ર છે.*

2 ___________*એ ગુજરાતના એક કસ્બા મહુવામાં સંયુક્ત કુટુંબ વ્યવસ્થાના કેટલાક પાસાંઓનો અભ્યાસ કર્યો છે.*

3 *ગુજરાતમાં શિક્ષણ નગર*____________*છે.*

4 *નગરમાં સ્થળાંતર કરવાનું મુખ્ય કારણ*_________*છે.*

5 *મહાનગરની વસતિ*__________*લાખથી વધુ લોકોની હોય છે.*

6 *નગરીય જીવનશૈલી એક ઉત્કૃષ્ટ અને જરૂરી સગવડોથી સુસજ્જ એવી__જીવનશૈલીનો આભાસ કરાવે છે.*

7 *પાટણ, વલભીપુર અને ખંભાતનાં નગરો________સમયમાં હતા.*

8 ___________*જણાવે છે કે દરજ્જો, પ્રતિષ્ઠા અને સત્તાનો સમાજ સ્વીકૃત કોટિક્રમ હોય છે.*

9 *ભારતના બંધારણમાં નગર વિકાસની જવાબદારી*_________*સરકારને સોંપવામાં આવી છે.*

10 *મહાનગરો અને ઔદ્યોગિક રીતે વિકાસ પામતા નગરોમાં રહેઠાણનો પ્રશ્ન વિકટ બનવા પાછળનો એક ગંભીર કારણ ઉપલબ્ધ જમીનની*__________*છે.*

11 *નગરોના અભ્યાસમાં -------------વસતિ વિષયક અભ્યાસોને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે.*

12 ___________*ના મુંબઈના ભિક્ષાવૃત્તિ નિરોધક કાનૂન છે.*

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
અમદાવાદ
અભ્યાસક્રમ : એમ.એ.દ્વિતીયવર્ષ
પાઠયક્રમ : પર્યાવરણનું સમાજશાસ્ત્ર

સત્રીયકાર્ય : ઓગષ્ટ- 2017

કુલ ગુણ-100 | *ઉત્તીર્ણ થવાનું ધોરણ*- 40 *ગુણ*

વિભાગ-ક **વિવરણાત્મક શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1500 શબ્દોમાં આપો.** (2×20=40)

1 *પર્યાવરણના સમાજશાસ્ત્રની વિભાવના સમજાવી પર્યાવરણના સમાજશાસ્ત્રનું વિષયવસ્તુ સમજાવો.*

અથવા

પ્રદૂષણ એટલે શું ? પ્રદૂષણના પ્રકારો અને કારણો વર્ણવો.

2 *ટકાઉ વિકાસનો અર્થ અને વ્યાખ્યા આપી ટકાઉ વિકાસના માપદંડો વર્ણવો.*

અથવા

પર્યાવરણ નીતિની ચર્ચા કરી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ અને પર્યાવરણની વિગતે ચર્ચા કરો.

વિભાગ-ખ **મધ્યમ શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1000 શબ્દોમાં આપો.(ગમે તે બે)** (2×15=30)

1 *પર્યાવરણના સમાજશાસ્ત્રનું મહત્ત્વ સમજાવો.*

2 *પ્રદૂષણની માનવ સંસ્કૃતિ ઉપર થયેલ અસર વર્ણવો.*

3 *સામાજિક આંદોલનોના પ્રકાર વર્ણવો.*

4 *પર્યાવરણીય કાનૂનોના અમલીકરણમાં ઉભી થતી સમસ્યાઓ વર્ણવો.*

વિભાગ-ગ **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.(ગમે તે બે)** (2×5=10)

1 *માનવ અને કુદરત વચ્ચેનો સંબંધ સમજાવો.*

2 *ભારતમાં કુપોષણની સ્થિતિ વર્ણવો.*

3 *ભોપાલ ગેસ દુર્ઘટના વર્ણવો.*

4 *પર્યાવરણીય જાગૃતિ કાર્યક્રમમાં* N.G.O. *ની ભૂમિકા વર્ણવો.*

5 *પ્રદુષણ નિયંત્રણ ધારો વર્ણવો.*

વિભાગ-ઘ **ખાલીજગ્યા પુરો (ગમે તે દશ)** (2×10=20)

1 ______*કહે છે પરિસ્થિતિ વિજ્ઞાન એ સજીવો અને પર્યાવરણ વચ્ચેના પારસ્પરિક સંબંધોને તપાસતું વિજ્ઞાન છે.*

2 ___________*વાયુ માનવ તથા સજીવ જીવનને ટકાવી રાખે છે.*

3 *સજીવ સૃષ્ટિની વૃદ્ધિનો આધાર*_________*છે.*

4 *નિવસનતંત્ર શબ્દ*____________*નો બનેલો છે.*

5 *પરિસ્થિતિ વિજ્ઞાન એ એક*____________*બાબત છે.*

6 *પર્યાવરણીય આંદોલનોમાં____________આંદોલન ખૂબ મહત્વનું છે.*

7 ____________*નદી ઉપર સરદાર સરોવર બંધ બાંધવામાં આવેલ છે.*

8 *વિશ્વ પર્યાવરણ દિનની ઉજવણી_________દિવસે થાય છે.*

9 *પર્યાવરણ સુરક્ષા ધારો_______________માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.*

10 *ઈએસઆઈ અનુસાર સૌથી શુદ્ધ પર્યાવરણ ધરાવતો દેશ___________છે.*

11 ____________*નું સમાજશાસ્ત્ર એટલે માનવીના તેના પર્યાવરણ સાથેના સંબંધોનું વિજ્ઞાન છે.*

12 *માત્ર_________સંપૂર્ણ ઉકેલ લાવી શકતા નથી.*

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
અમદાવાદ
અભ્યાસક્રમ : એમ.એ.દ્વિતીયવર્ષ
પાઠયક્રમ : પ્રાદેશિક સમાજશાસ્ત્ર/ક્રિયાનું સમાજશાસ્ત્ર

સત્રીયકાર્ય : ઓગષ્ટ- 2017

કુલ ગુણ-100 | *ઉત્તીર્ણ થવાનું ધોરણ*- 40 *ગુણ*

વિભાગ-ક **વિવરણાત્મક શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1500 શબ્દોમાં આપો.** (2×20=40)

1 *સામાજિક આંદોલનના તબક્કા જણાવી ભારતમાં થયેલ વિવિધ આંદોલનોની ચર્ચા કરો.*

અથવા

સ્વૈચ્છિક સંસ્થાના પ્રકારો જણાવી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાની ભૂમિકા વર્ણવો.

2 *પંચાયતી રાજના ખ્યાલ ઉદ્દેશ અને માળખાની વિગતે ચર્ચા કરો.*

અથવા

લોકભાગીદારીનો દષ્ટિકોણ સમજાવી લોકભાગીદારીના પ્રકારો સમજાવો.

વિભાગ-ખ **મધ્યમ શ્રેણીના પ્રશ્નોના જવાબ 1000 શબ્દોમાં આપો.(ગમે તે બે)** (2×15=30)

1 *ક્રિયાના સમાજશાસ્ત્રનું અભ્યાસક્ષેત્ર વર્ણવો.*

2 *સ્વૈચ્છિક સંસ્થાનો સમાજશાસ્ત્રીય દષ્ટિકોણ વર્ણવો.*

3 *આયોજન વિકાસના ઉદ્દેશો જણાવો.*

4 *લોકશાહીમાં લોકભાગીદારીનું મહત્વ સમજાવો.*

વિભાગ-ગ **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.(ગમે તે બે)** (2×5=10)

1 *સામાજિક સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ વર્ણવો.*

2 *ગુજરાતમાં થયેલ નારી આંદોલનો વર્ણવો.*

3 *શ્રમિક સંગઠન દ્વારા પરિવર્તન વર્ણવો.*

4 *વિકાસની દિશા વર્ણવો.*

5 *પંચાયતી રાજ દ્વારા સામાજિક પરિવર્તન વર્ણવો.*

વિભાગ-ઘ **ખાલીજગ્યા પુરો (ગમે તે દશ)** (2×10=20)

1 *ક્રિયાના સમાજશાસ્ત્રીએ________તરીકેની ભૂમિકા ભજવવી પડે છે.*

2 *સામાજિક આંદોલનો__________ની પ્રક્રિયા ઝડપી બનાવે છે.*

3 *એક નવું આકશ પુસ્તકના લેખક_________છે.*

4 ______*માં સતીપ્રથા નાબૂદ કરતો કાયદો રાજારામ મોહનરાયના પ્રયત્નોને કારણે પસાર થયો હતો.*

5 ____________*કહે છે દુનિયાના શ્રમજીવી એક થાય એ જ શક્તિશાળી થવાનો ઉપાય છે.*

6 *સફળ બનવા માટે દરેક રાષ્ટ્ર___________ કરવું જ પડે છે.*

7 *આયોજનને કારણે ભારતના નાગરિકના_________ માં પરિવર્તન આવ્યું છે.*

8 *ભારતમાં ખ્રિસ્તી મિશનરીઓ__________ લોકો માટે અનેક પ્રકારની સેવા કરે છે.*

9 *પંચાયતી રાજએ સ્થાનિક_____________ નું એકમ છે.*

10 *ભારતીય બંધારણમાં સૌને____________ રીતે સ્વીકારે છે.*

11 ___________ *એ ભૌતિક દુનિયાનું સર્જકબળ છે.*

12 ___________ *ને મન સ્થાનિક સ્વરાજ મહત્વનું હતું.*